HENDRIK ADAMSON

KULDBLOND NEITSI.

JUTUSTUSED JA POEEMID.

HENDRIK ADAMSON.

KULDBLOND NEITSI.

JUTUSTUSED JA POEEMID.

O.-Ü. „NARVA KIRJASTUSÜHISUSE“ TRÜKK 1925.

KULDBLOND NEITSI.

Blond neitsi.

Tôuvili lõotas, see oli tõsi, aga rukis oli valmis ja rukkis välkus väledalt vikat raginal kõrsi maha murdes. Viljaväljad voogasid ja paras oli löe otsas loovida, nagu kull väikelinnu rõngasparves.

Kõrred krabisesid vastu pastlaid puutudes, nagu pappkasti pandud sitikad ümber roniksid ja otsaesisele tekkisid higiherned, mis järjest paisusid, kuni nahapind neid enam kinni ei jõudnud pidada ja nad niitja kummardumisel kõrrekändudele varisesid, soolase vaevakastena kuulmata kadusid. Töö oli nagu uni, mis lôppeda ei taha, mõte nagu sonimine ja ümberringi paistis ainult viirastusi. Õieti polnud ei maad, ei õhku ega vett; polnud sinetavaid viljavälju, haljaid muruplatse ega tihedat lehestikku; oli vaid töö, töö ja töö...

Ei seisatada, ei ümbervaadata, ega puhata ei tohtinud; nõnda oli käskinud blond neitsi, nõnda pidi see ka olema. Olin käinud hulgu-

sena läbi mitu maad; oli mul olnud palju vabu neljapäevi, mil elasin püha Antooniuse kostil, kuid omasin kõik, mis mind ümbritses, muru, puud, allika, argliku hirve, õhtutuule, ehatähe, printsessi. Nüüd olin söönu, ent ilma kõigest, nõnda oli käskinud blond neitsi, nõnda pidi see ka olema. Näljast nõrkenu oli ta vastu võtnud ja toidul küllastanud, alastise oli ta riietanud, üksiku külma ja ara südame seiranud ja soojendanud ja julgustanud.

Selle vastu oli ta mult kõik võtnud, millest enne elasin ja rõõmustasin, ja ainult ühe annud — enese ja töö, millega teda pidin võitma. Tema järele pidin üksi nälgima, teda üksi igatsema, temast unistama. Nõnda oli käskinud blond neitsi, nõnda pidi see ka olema. Mul polnud ellu astudes mingit pidepunkti, pole teda nüüdki. Ma pole ürginimene, kes võib astuda juurde ja omandada. Mu isa pole mulle jätnud mingit pärandust; ma pole kellegi rikka onu ega tädi varapärija, pole ka kellegi võimumehe onupoeg, et oma võimiku sugulase abil soojale kohale pääseksin. Mul pole üldse mingisuguseid häid talente ega omadusi, mis minu elada tahtmist õigustaksid...

Olen vaid blond neitsi sulane, tema käsualune ja tujude täitja. Eile pidin temale pesu triikima, täna niidan rukist ja homme, võib olla, saadab ta mind seakarja. Kui blond neitsi nõnda käsib, siis peab see ka nõnda olema.

Selle eest on ka öö-emakene minu. Siis tohin mina paljugi. Tohin metsa äärde oma telgi üles lüüa ja tule teha. Tohin tule ääres pikutada, unistada ja unustada, unistada endisest näljasest vabadusest ja unustada nüüdist küllalist orjapõlve. Tohin lauldagi; esiti tasa-tasa, siis ikka järjest kõvemini; helid paisuvad, kõvenevad, nagu kiik õõtsumisel ikka kõrgemale tõuseb, ikka suuremates kaarudes, ikka tugevama hooga ja tulisema tempoga vuhisedes õhust läbi lõikab, nii et tugevamgi mees ei julge enam teda kinni pidama minna.

Niisugune on minu laul; mind ennastki ta võlub, minu enese ta vangistab. Kiigun tema nõialaual, pea pööritab, meeled kipuvad kaduma, süda tahab seisma jääda, tahan kinnipidada, järele jätta, aga ei jõua: liig tugev on hoog, liig tuline tempo, kaasa kisub, ei kuula käsku ega keeldu. Tulevad, hiilivad metsaäärest pimedusest valged neiukujud minu tule lähemale. Nad arvavad, et mina neid kutsusin, aga minu meeles mõlgub vaid blond neitsi.

Tean, et ta on avanud akna, tean, et vahib üksisilmi pimedasse minu tuld, kuna ta kõrvad ahnelt, himukalt minu huultelt joovad helisid, millega olen täitnud kogu õhu poolusest ekvaatorini ja ekvaatorist teise pooluseni. Näe, täht langes; heljul tõukas minu laulukiik tema aluselt. Hoi, välk sähvatas taevarannal; teda süütas minu laulusäde.

Hei, blond neitsi! Seisad sina kindlamalt kui see täht? Oled sa külmem ja niiskem kui see tume õhtupilv sääl taevarannal? Sa võitled rasket võitlemist oma liha ja vere vastu, vaata, et liiale ei lähe oma liha suretamises! Kuulake, kuulake kaugeid õhtukellu! Need kutsuvad töölisi koju. Nad ürgavad eellöökidega: gong, gong, gong... Mulle kuuldub aga: blond, blond, blond... Ja siis kiired kaksiklöögid: gong-goig, gong-goig, gong-goig, mis mulle nõnda tõlgitsevad: blond nõid, blond nõid, blond nõid...

Mis puutuvad mulle võõrapere kellad: mul on omal perenaine, kes mind koju kutsub. Säen üles rukkihaki, panen talle vihkudest pea, seon peavihud sidemega, vaatan rahuldusetundel tehtud tööd, hakkan hakil ümber kaela, suudlen ta kullaseid lõhnavaid kõrsi: sina mu blond neitsi!

Ohoo, unistaja! Kas su tuli vähe liblikaid püüdnud, ons su laul vähe kergeusklikke ligi meelitanud, et rukkihakki kaelustad! Mis lõbu see sulle pakub elutuid kõrsi suudelda?

Ei mingisugust, kulla neitsi! Suudlen sind, ainult sind. Rukkihakk on vaid vahendiks, abinõuks luua soovitavat kontakti külma, ligipääsmatu blondi neitsi ja näljase kodutu hulkuri vahel. Ja asjata räägid sa teistest, keda ma oma tulega olla püüdnud, lauluga ligi meelitanud. Olen kalur, kelle püünise silmustest väikesed ja keskmised, enamjagu suurigi kalu, läbi pääsevad, sest ma pean jahti ühe õige eriti suure ja tugeva

looma pääle, kes oled — sina. Tunnen seda julma halastamatut naeratust, millega minu sõnu seirad, sest püüdja oled ôieti sina ja saak mina, kes sinu küünte vahel visklen ja asjata lahti rabeleda püüan.

Milleks ärritad mind oma karskete, külmade plikasuudlustega, kui tead, et kõige kaugemalegi minnes küllalt kaugele ei jõuta minna, kui on tegu sarnase suure ja tugeva loomaga nagu oled sina. Tunnen rõõmuga, et mu elu lõpule läheneb, sest vabatahtlikult julgeksin vaevalt teda katkestada. Edasi elada aga on niiviisi mõttetu: halastamatum kui kurat sundija piinab mind oma tujudega. Kurat vähemalt ilmudes hurmavana naisena, rahuldas, tehes mingisuguse lepingu, pidas seda ausasti, ent minu blond neitsi kõige palavamate kaisutuste keskel kaob mind rahuldamata, kõige paljutõotavamate andumuste tuulispääs muutub jäigaks ja eemaletõukavaks. Arvab ta tõesti, et mind tema seakari huvitab, või tahab ta mind koguni seaks moondada? Ohoo!

Neitsilikud.

Sadas vihma ja üks mees tellingitelt.
Uulits märgus ja osa temal olevaid inimesi.
Üks tütarlaps valges kleidis sai plekilise kleidi.
See tuli väljastpoolt ja üks härra tuli ka.
Too kukkus tagurpidi uulitsarenni.
Ja rahakurss kukkus.
Kõik see sündis enne.
Ja pärast sündis nende ainumal lapsel laps.
Sündis särgikeses ja sängikeses.
Tütrel oli poeg, nende tütrel.
Tuli ta nüüd emakojast, või lapsekojast, aga üks asi oli kindel: ta oli kojamehe nägu.
Enamjagu inimesi on ikka kellegi teise nägu.
See on juba naiste asi välja uurida, kelle oma nimelt.
Kes ema ega isa nägu ei ole, see on kindlasti kellegi muu nägu.
Ja kui ta vanaisa ega vanaema, onude ega tädide nägu ei ole, siis on ta kahtlane.
Tema pannakse politsei valve alla.
See on, kui ema seaduslikult sünnitab.

Kui aga ema seadusvastaselt sünnitab, siis, jah siis on asi nii kui nii pipar.

Keera kas või kannapealt ümber ja mine tagasi.

Kellelegi ei sünnita sinu saabumine iseäralist rõõmu, kellelegi ei tule meele sulle istet pakkuda ja küsida, kuidas käsi käib.

Isegi sellele neitsikesele, kelle koormat sa temast loobumisega oled kergendanud.

Too poisslaps, kes tütarlapse rüpest pudenenud, tekitas kitsas perekondlises ringis küll üllatust, ent ta ei võinud kiidelda, et see rõõmustav üllatus oleks olnud.

Oli umbes, nagu oleks inimestele, kes pühapäeva riides tänaval jalutavad, kusagilt solki kaela kallatud.

Lapsuken — too sünnitai — oli jo kõikide teada süütu, puutumata, neitsilik.

Seda oli nii mitmele nina peale kirjutatud, kellele see teadmine kasulik arvati olevat.

Wõtke eeskuju, õppige meie lapsukesest: ei aele õhtuti tänavatel, ei koketeeri, ei kirjuta kirju, ei loe luuletusi jne. jne.

Õrn tähendus selle pihta, et need, kellele räägitakse, seda kõ..e teevad.

Ja kui kuskil tädikeste keskel salaja sosistati, et seda ja seda neidu seal selle ja selle peiuga nähtud nii ja naa ja noo — suudlemine ja see ja teine, siis tehti suured-silmad ja öeldi:

„On need aga vanemad. No, meie maimuke" ja siis läks kui kuulipritsist: tratata, tratata, tratata.

Ei maksa ju küünalt vakka alla panna, ega hää man häbeneda, kus teda on.

Wahest leidus keegi vabameelsem, kes arvas, et parem oleks lapsele mõnegi asja kohta tarvilist seletust anda, et hullupäi sisse ei kukuks, siis tõrjuti nelja jalaga vastu:

„Kus sellega? Minge juba oma uute ideedega. Meie laps ei tohi sarnastest asjadest midagi teada. Teadmatus on neitsiliku puhtuse kõige ilusam õis, süütumuse ja puutumatuse parem pärli. Hoiatamist pole tarvis: meie valve all ei ähvarda teda hädaoht."

Soovitati läbikäimist ka teise sooga, oh seda ägedust, mis siis plahvatas:

„See puudus veel. Talle huntide keskele heita. Seda meie süda ei luba. Häbenege!"

Ja „tallele" seletati „huntidest" kõige hirmsamaid lugusid, mis kõige muinasjutulikkuse peale vaatamata mõju ei jätnud avaldamata.

„Tall" hoidis ennast hoolikalt „huntide" eest. Terve maja hoiti neist metsalistest puhas.

Ent kojameest, kes ka metsaline ja metsaliste sugu, ei tulnud kellelgi meele arvesse võtta.

Et too väikene täpe ka tähendada võis.

Ent mõnikord on väikesed vead saatuslikud.

Olen vist seda lauset kuskilt lugenud ja tunnen enese vastu selle eest tänulikkust.

Kojamees oli üldse isikuna vähe väljapaistev. Tal oli andi alati kahe silma vahele jääda. Sellepärast ta rohkem ei suutnud ega viitsinudki olla kui kojamees. Ja ka armastuses ei olnud ta kaugemale jõudnud kui kojameheni: oli teistele siin-sääl abiks olnud, aga enese vahepääl hoopis ära unustanud. Nii mõnigi neitsi oli oma silma tema pääle heitnud, aga mõneôhtuse käesangas rippumise järele andis kojamees ta kellelegi teisele üle ja tundis eneses rõõmu, et Jumal teda sarnaseks omakasupüüdmatuks loonud. Teda kutsusid teravakeelelised piigad ja nende järele ka nende austajad „kohitsetud meheks", samuti kui ta peremehe tütar „Jungfer Manni" nime kandis.

Seep see asi oli, millega vanast pesti.

Ka kojamees oli oma tänavas vooruse eeskujuna tuntud ja kõrgeks peetud.

„Meie kojamees. Oo..." Ja kulmud tõusid nii kôrgele, et üle pealae kuklasse kippusid.

Ent kojamees, kes looduse uksest välja ajanud, tundis suures hingehädas, et see aknast sisse kippus tulema. Neil unetuil öil, kus see nii tugevasti akna pihta koputas, et kõik muud hääled sumbutatud said, kahetses ta, et ta tõesti kohitsetud mees polnud...

„Jungfer Mann" aga... ma pole iial noor neiu olnud ja pole selles asjas kompetent, et täpselt kirjeldada, mis temas sündis, aga ega temagi loodus teda sauest polnud voolinud ja teisi lihast. Nii ja naa olid ka temal vahel omad

kirbud, kes teda ööseti magada ei lasknud. Kord juhtus ta sarnasel uneta oleku puhul ülestôusma, et enesele saalist raamatut tuua. Vanemate magala uks oli poikvile. Pilust sisse piiludes tuli tal mõte vanemaid unes suudelda nagu ta ingleid oli kuulnud tegevat ja teda hüüti ju ka „meie väikseks inglikeseks".

Tasa kikivarbil hõljus inglike läbi toa alkoovi ette, lükkas eesriide kõrvale ja nägi — patulangemise pilti.

Ma palun teilt andeks ja tõmban eesriide kohe ette, aga... inglike jääb sinna taha soolasambaks seisma. Ja pigistage oma kõrvad kinni, et te ei kuule, mis sääl räägitakse, sest inglike on ju veel nii naiiv oma pärimistega ja tahtmistega.

Temast katsutakse kuidagi lahti saada. Ta aimab seda loomusunniliselt. Näiliselt rahuldubki ta etteluisatud väärseletustega, ent omas sisimas otsustab ta oma käe pääl asja edasi jälgida ja selgusele jõuda.

Küsida kelleltki ei julge, püüab teisiti otsa pääle jõuda. Teeb tähelepanekuid, jälgib inimesi salajamates kohtades, kus nad endid usuvad üksi olema, võrdleb, kombineerib, korraldab saadud materjaali, arvab lahenduse leidnud olevat ja tahab järelkatsuda, kas see õige on.

Ja nii jõudis inglike kojamehe akna alla. Koputas. Isa ja ema olla kodunt ära, tüdruk ka ei tea kuhu hulkuma läinud, ta karta üksinda.

Tulgu ta temale seltsi. Kojamees kardab: ta tunneb eneses seitset kurjavaimu ärkavat. Ta ei saa minna, tema omad ka kodunt ära. Siis lukutagu juba uks. Ent kui teised tulevad, ei pääse sisse. Siis lasku inglike sisse. Selle vastu ei olnud juba miskit lausuda. Seda pidi. Ja seda ta tegigi.

„Ma kartsin nii, et kohe jooksma pidin. Katsu, kuidas mu süda valjusti tuksub!" Seda üteldes tõstis ta tema käe oma rinde pääle ja surus ta kõvasti sinna vastu, ise oma mandlikujuliste silmadega tema omadesse sihtides. Paks puna värvis tütarlapse põski, tõusis säält üles kuni juusteni, mis tasa värisesid. Ta hingas raskelt tõugete kaupa, kuna hambad suus tasa lõgisesid, nagu möödaruttav tuulepuhang vahel tirinal aknaruutudesse tõukab, või klaasnõud laua liigutusel kõlisevad. Ta puskas poissi pääga, attis kätega, litsus end ligi, taganes, suudles, lõi pale pihta, miski ei aidanud — „kohitsetud mees" jäi oma nimele truuks.

„Ha! Sa tahad kivine olla. Vahi siis!"

„Kohitsetud mehe" akendel olid õnneks eesriided. Ja tule võis ta ju ära puhuda, et silmahimu lihahimu ei tekitaks. Ta tahtis raudse jõuga kiusatusele vastu panna. Ent too teine sääl sai sellest valesti aru.

Na ja, ta võis ju lähemale tulla oma voodile, võis voodissegi minna, sest — ta oskas enese üle valitseda. Õige!

Nüüd oleme jälle oma jutu algul.

Kergemeelselt, küüniliselt, naljakalt, vulgäärselt, kuid ka tõsiselt oleme rääkinud, kuis asi seda meie arvates nõudis.

Nüüd on käes tütarlapsel poisslaps, kel on kojamehe nägu. Ma ei eita, et veel palju võiks ridu teha selle üle, mis tütarlapsest sai, mis poisslapsest, mis kojamehest jne., aga kahju oleks oma saavutust ise ära kasutada, inimeselast siia ja sinna vintsutada ja pärast auku ajada, nagu romaanikirjutajad teevad. Tütarlapsed, sünnitage terveid tublisid poisslapsi ja ka tütarlapsi eht isamaa tõugu!

Kolm armastust.

(Ühe narri järeljäänud pabereist).

I.

Ta oli hea, armas, lahke vanaherra see meie direktor. Lühike, ümmargune, juuksed nulli peale pöetud, veeres ta kui naeratlev täiskuu õhtuti palvele ja aitas kaasa laulda, olgugi et Eesti keele sõnakest ei osanud. Luteruse lauluviisisid teadis aga enamasti kõiki ja ta lemmikviis... noh, mõnikord palus klaverdajat (õppur, kes klaveril laulu saatis): „Прошу, сыграйте эту „Ein feste Burg ist unser Gott", она мне очень нравится." Muidugi mõista, täideti ta ettepanek ja siis põristas vanaherra nii südamlikku passi, et aknaruudud tirisesid, põrand jalgade all öötsus ja kõmin läbi jalataldade tulles kõigis pealagedes vastu kajas. Ja missuguse ilusa ovaali ta huuled seejuures moodustasid, kui toredas kaares ta rind ettepoole paisus, see oli pilt, seda maksis juba vaadata!

Oli ju võllaroogi, kes vanaherra umbkeelsust kurjasti pruukisid, oli ju ka, kuid nüüd on nad

kõik soliid isandad ja võiksid mulle selle meeletuletamist pahaks panna.

Ehk mis teie arvate, kui äkki ütleksin, et herra notaarius N. N, tookordne õppur, luges õhtupalve asemel mingisuguse kahemõttelise kirjelduse reisist Mustamere äärde, või jälle, et nüüdne herra koolidirektor X. X pööras kord laulusõnad nii pahempidi, et isegi põrguvürst Beelial seda paremini poleks osanud. See oleks autoriteedi kallale kippumine, see meeletuletus oleks andeksandmata kuritegu, millist minust juba ei maksa uskuda.

Harilikult kutsuti meil kõiki direktoreid „juutideks". See oli pärandatav, see kestis põlvest põlve. Iga õppurkond pärandas selle järgmisele, ühelt direktorilt kandus ta teisele.

Ilma selle nimetuseta polnud meil direktor üldse mõeldav. Miks? Selgi on oma ajalugu, kuid jäägu ta seekord saladuseks. Seegi direktor oli siis „juut." Kuid mitte hulumise ja hammaste kiristamisega, mitte käte rusikasse pigistamisega ei kutsutud teda selleks, vaid heatahtliselt naeratades, sest ta oli hea „juut." Sagedasti tuli ta söögiajal söögituppa ja puhus nii mõnusat juttu, et kõrvu kikitama sundis. Rääkis, et eestlasi nimetatavat melankoolikuteks, et meiegi olla tihti kurvanäolised ja tõreles isalikult, miks meie sarnased olla. Käskis lõbutseda, optimistliku pilguga tulevikku vaadata ja tegi vahel niisugust

võllanalja, et mõni karbonaadi asemel enese keelt hammustama pidi ja teine kõhu asemel kopsu pala tahtis saata. Tuleb mõnikord ja teretab: „здорово, женихи!“ Meie kohe vastu, et mis peigmehed meie ka oleme, kes meid sarnaseid näotuid ka vaatab. Ohoo, kui alandlikud! Pole naistel nägudest asja, pane paar pükse aiateibasse, juba naised ümber kui hagijad. Kohe poistel tuju tõusis, kui sarnast juttu kuulsid. Tal omal oli paar tütart. Kui asi jutuks tuli, kiitis neid kaunis ohtrasti. Küsisime, kas ta meid oma väimeesteks võtaks, siis vastas: „O jah, küll ikka, tulge aga enne kaupa vaatama.“

Mõned käisid, aga noh, tuli välja, et see oli ikka nali. Mis peigmehed nüüd meie temasuguse tütardele ikka olime. Tema oli „Ваше Высокородие“, meie olime „никто и звать никак“.

Inimene on küllaltki loll silmapilgu mõjudele alla andma. Olin seda tolkorral minagi. Kuulatasin päranisilmil ja ammulisuul direktori kiidukõnesid tema „tervetest ja tublidest“ tütardest ja hakkasin neid armastama, ilma et õieti oleks näinudki. Ei või ütelda, et ma harilikult kuigi hiilgavalt teadustes oleks edenenud, aga kolmed kiskusin ikka välja ja mõne neljagi kirjalõngaks sekka; nüüd aga hakkasid kurjakuulutavalt kahed sadama ja ma seisin kuristiku kaldal, sest mu ainukene lootus seisis õpeasutuse korralikus lõpetamises. Seal astus armuline saatus ise appi.

„Head juuti" leiti paremalele kui meie vaja olevat ja kutsuti nende juure, meile tuli uus ja hullem. Mulle aga oli see kasuks. Pea ununes „hea juut", ununesid ka tema muinasjutuliselt terved ja tugevad tütred, ja ma võisin jälle kolmede peale üle minna, minu kurss stabiliseerus. Mis veel muud meie kuulsas kinnises õpeasutuses sündis, eks sellest räägi maailma ajaraamatud küllalt kõnekal keelel, kuid mina lõpetan siin järgmise hümniga:

„Ju helamas ärganud kannel
ja lootused säravad eel,
näod kolkund, vööl roostetand pannel
mu kooliea sõpru kui näeks veel."

II.

Too oli üks armas mees, see minu esimene kolleega ja ühtlasi ka printsipaal. Üldse midagi sarnast, mille kohta sakslased ütlevad: „der Onkel der gute, alte." Terve see pere oli midagi iseäralist arkailist, vagusat leplikku ja ühtlasi veetlevat, mõnusat. Tundsid enese kohe koduses õhkkonnas ja imestasid isegi, kuidas sa senini nende inimesteta olid võinud läbi saada.

Dissonantsina tundus üks noor kunstniku võtetega indiviid, kelle suurem kunstniku tunnus ta pikk lakk oli. Kuid seegi ei jõudnud seda harmoonilist kokkukõla rikkuda.

Kui mõnusalt omi õhtuid veetsime! Hämarikul jalutlime daamid käesangas. Vahel külastasime mõnd tuttavat, jõime teed vürfelsuhkruga, moosiga ja värskete kringlitega ja tulime jälle koju sama rahulikud ja enesest küllastatud nagu ennegi. Kodus istusime ja haigutasime, mängisime „jumalate flirti", „lillede flirti" ja panime kaarte. Kaartide väljapanek oli korda mööda igaühe käes, seletamine aga kollektiivne ja ainukene asi, mis vaidlemist esile kutsus, sest lubamatu oli, kui keegi seletas, et poti daam ärtu poissi ninapidi veab, kuna ju ometi kindel oli, et poti daamil ärtu poisi kohta iseäralised lootused olid. Olid kord kaartid käes, siis lõpuks mängiti. Mängiti „eeslit", „mustapeetrit" ja enne Unikülla minekut „oraakelt". Eesel ja mustpeeter olin enamjagu mina, kuid oma meelelihtsuses tundsin südames selle üle vaikselt rõõmu, sest „kel kaardimängus ei vea, sel veab armastuses", öeldi.

Oraakel aga ennustas mulle alati halba. Kord pidin nina peale kukkuma, teinekord vanatüdruku kosima; kumb neist suurem pahe, ei tea ütelda. Kuid „kel kaartides ei vea, sel veab armastuses." Ja mul hakkas „vedama". Ja kuidas veel! „Vedas", et peaaegu sisse oleks vedanud. Printsipaalil oli õde. Noor tüse ilus maatüdruk. Meeldis. Kuid „vedamine" ei seisnud selles. Olid vedajad, üks mees-, teine naiskolleega. Hakkasid mulle auku pähe puurima, et neiu Anna mind armastavat. Muidugi uskusin. Kuis siis sel-

lega: mina ise niisugune ilus kui kompveki pilt ja ei peaks neiu Annale meeldima. Oli ju „hää juut" ütelnud, et pane püksid aiateibasse, siis on naised nagu hagijad ümber. Õppisin „jumalale flirti" ja „lillede flirti" tagamõttega mängima ja sain kaunis julgustavaid vastuseid. Muidugi mina oma targa peaga arvasin, et iga sõna tõsi on.

Oraakel hakkas ka pagana häid tagajärgi andma. Kaartides tuli alati, et poti daam (Annal olid mustad juuksed) ruutu poissi armastab, mis sa siis veel tead tahta. Käisin kui kuutõbine ümber ja mõtlesin kõiksugu lollusi. Tunnis tuupisin lastele „Anja, Anjuuta, Anitshka, Njuura, Njuuta" iseäralise tulisusega, nagu oleks sellest minu hingeõnnistus olenenud. Niisugune eeslite eesel olin ma, vabandage! Kes teab milliseks asi oleks kujunenud, kui saatus jälle vahele poleks seganud. Seekord pidin mina lahkuma oma objekti juurest ja teisale minema. Tegin seda raske südamega ja avaldasin oma kurbust kasinate sõnadega, mis vastukaja ei leidnud. Tunnen vaid seda tagant järele, sest tookord leinas minuga taevas ja maa ja kõigil inimestel olid ees paastumasked, kuna ju mina oma armsamast lahkusin.

Uuele kohale saabudes käisin ringi nagu peata kana ja mõtlesin aiva oma Anjuutast. Võtsin viimaks kätte ja kirjutasin talle. Kirjutasin Kr. J. Petersonist järgmised värsid:

„Neiukene noorukene,
sind ma tahaks võtta, võtta
seltsiks oma südamele,
varjuks oma voodi peale...
Valged on su rinnakesed
kui need lumehangekesed
kui see päike neida paistab."

Muidugi oli kirjas ka muud sõnalist vanavara, mis mul meelest juba maha hõõrdunud. Võite juba arvata, missuguseid lollusi ma sinna kokku sepitsesin. Vastus ei viibinud. Milline see oli, enam ei mäleta. Igatahes mitte enam „lillede" ega „jumalate flirdist", vaid igapäevasest elust ja kaunis proosaline ning selge. Igatahes nii selge, et minagi aru sain ja oma „purustatud südant" hakkasin kittima. See oli tükk rasket tööd ja kui ma sellega valmis sain, olin jällegi „päev vanemaks ja kopik targemaks" muutunud. Nii see on:

„päev läheb päeva järele
ja meie aeg saab otsa."

III.

Isad ja vennad olid vastikud, tütred ja õed sellevastu pagana hurmavad. Ei ole tähtis just öelda, kuskohas see oli, aga igalpool niisuguseid habendunuid tüüpe küll ei leidu. Teab, kust neil see rikkalik karvakarv põlvenes, aga igaltpoolt tolknes teda ohtralt nagu igivanult puudelt sammalt: üle otsaesise silmadele, kuklast selga, kül-

gedelt õlgade ja lôuaotsast rinna peale. Et neil nii rohkearvulistes metsades küttimine kaunis tülikas oli, tuli arvata, et selle suurepäralise floora keskel ka mõnel oma fauna ei puudunud, mispärast sarnastest tüüpidest võimalikult kaugemale püüdsid hoida. Teadagi, igakord ei saanud. Et nende tütred ja ôed hurmavad olid, tuli juba isade ja vendadegagi leppida, sest kes liugu lasta armastab, peab ka kelguvedamist armastama.

Muidu pean ütlema: kõigi vanapõlve vaadete ja valjuse juures oldi mõnes asjas kaunis vabameelsed. Iseäranis, mis armuellu puutus.

Abiellumine sündis kõige primitiivsemalt, lahutamine niisama. Plikaeast peale hulkus tütar tänaval pooleni ööni, mõnikord isegi hommikuni, kellelegi oma käikudest aruandmata. Natukene järelvalvet, vähemalt näilist, tõi aeg, kus suguküps ihu viljatud võis saada. Suurt meelehaiget viimanegi ei valmistanud, sest oldi pôolteed fatalist ja lükati süü saatuse kaela. Abiellumise puhul „tõmbas" peiu tänavalt teda ootava neiu (sagedasti poolküpse plikakese) ja viis oma koju. Millekski see teda veel ei kohustanud. Ühe öö magatamise järele vôis viia lävele ja näidata laia teed kojuminekuks...

Harilikult seda ei sündinud. Järgmisel õhtul sõideti neiu vanemate poole „kosja" ja siis algas „pulm", mis peaasjalikult söömisest, joomisest ja lärmitsemisest koosnes. Kiriklikke talitusi ei olnud, vaimuliku aset täitev „juhataja" üldse abielu ei

tunnistanud. Abielu oli häbielu, mille eest asjaomastele trahv määrati. Kumbki pool polnud abielus millegagi teda pidama kohustatud. Kuid pean siiski tunnistama, et sarnased abielud kindlamini said peetud, kui môned muud kõigi kiriklikkude ja kodanliste võimude poolt kinnitatud.

Istuskelin sageli soojadel suvepäevadel kõrgemal kallastikul ja vaatasin alla järvepinnale, kus nii ohtralt inimnahka päeva kätte parkida, vee sisse leotada oli toodud.

Seal oli segu vahust, veejugadest, piiskadest, päikese helkidest, spektrumi värvidest, kilkest ja karjatustest. Seal olid esitatud kõik eluaastad sülelapsest kuni muldunud raugani. Üleni karvadesse uppuv orangutang hoidis süles punast nagu paljaksnülitud lapseloomakest, paksudest rasvakottidest kokkutuubitud matroona kõrval lõdises virvendaval veepinnal vormumata aprakehalise poolplika siluett. Neid õlgu, neid rindu, neid puusi, neid põlvi, mis seal küll näha sai! Ei oleks osanud nii ilusaid ega ka nii inetuid ette kujutada. Mõnikord ajas tülgastus minema, teinekord tuli ennast vägisi lahti kiskuda, kui aeg kauemini ei lubanud viibida.

Ta oli kuldblond punases kleidis. Vähemalt ei mäleta ma teda teisiti. Ja see oli ka kõik, mis tal oli. Näolt mitte ilus, häälelt karm, sõnadelt valimatu, ihadelt metsik, ei omanud ühtki neist voorustest, mis meid harilikult romaanides veetlevad, ent ometi uskusin temas mingisugu-

seid aardeid, mingisuguseid magavaid jõudusid, mida tahtsin äratada. Tahtsin kasvatada enesele inimese, kes minu kohane oleks, kuid saavutasin kõige suurepäralisema fiasco.

Unistasin hingelisest kokkukõlast, vaimlisest ärkamisest, tema mõtles tavalise koosmagamise peale; tegin katseid tõsta tema arusaamist minu vaadete tasapinnani, tema meelitas mind enesega põgenema ja elama hulguse elu á la Leichtveis või Rinaldo Rinaldini.

Ei tunnud ma enese selleks kohase, pakkus võimalusi tema ainukese nimetamisväärt varanduse — neitsilikkuse — võtmiseks. Kuid ma ei teinud seda nägevakski, sest kõik see vihastas mind: mina nõuan vaimu, tema pakub liha! Tagantjärele tunnen küll, kui ülekohtune olin: milleks oli mul vaimu vaja, kui mu veri vaid liha järele kisendas. Aga nii egoistlikud oleme mehed: kuigi naises ainult liha otsime (sest milleks siis muidu üldse naine), nõuame ühtlasi ka, et see oleks mõistlik liha, mille rüvetamine (lõbuotsimine on alati rüvetamine) meie edevat auahnust rahuldaks.

Lõbutüdruk on sellest vaid põlatav, et tema hinda teame, et tema rüvetamisest kellelegi ei ole suurt midagi kiidelda, oleme ju tema juures ainult üks järjekorra number.

Mida raskem aga naine võita on, seda enam paneme kaalule, et teda omandada, ah! olen eksinud aabitsa tõdedesse ja palun vabandust.

Et tal ainult liha pakkuda oli, mida ma ilma vaimuta ei tahtnud, siis läks ta ja otsis, kus tema pakkumine vastu võeti. Ja leidiski.

Ja nii lõppes minu kolmas armastus tragikomöödiaga. Ronisin mööda seinu, tegin etteheiteid, aga unustasin, et tal rohkem anda ei olnud, kui pakkus. Vannutasin, palusin oodata, kuni ta hingeliselt ja mõistusliselt, võib olla ka ealt, minu möödu välja annaks, aga ta tegi, mis tema seisukorras kõige mõistlikum: nimetas mind narriks ja läks; läks inimese juurde, kes lihast oskas lugupidada.

Olen näinud naisi küll hingelisi, küll lihalisi. Kumbki tõug mulle ei meeldi. Keskmist aga ei ole. Ilus naine on enamasti tükk ilusat (mitte alati värsket!) liha, inetu vahel küll hingeline, teinekord ka mõistlik, aga ebaesteetiline ja hoidku ühe ilusa, hingelise ja mõistliku naise eest! See oleks fenomen ja neid ma kardan. Kõik liig hea on kahtlane, sest teda on ühe jaoks liig palju. Ja mida ma siis tahan? Küsige enne, kas ma seda isegi tean!

Pihtimine.

(Roimari usutlemas).

„Kuidas teie ometi niisuguse halastamatu, mõttetu kuritegevuse ala enesele valisite?"

Naeris: „Halastamatu nagu elu, mõttetu nagu elu".

„Seleta!"

Vaikis. Ta ei tunnud põrmugi kahetsust oma tegude pärast, ehk küll hirmsamat vaevalt võimalik ettekujutada: oli püüdnud poolküpseid tütarlapsi, neid kägistades vägistanud, vägistades ärakägistanud. Sada üks õitsevat noort elu oli hävitanud, sada üks laipa varjulisse kohta mahamatnud, nii et isegi enam ei teadnud, kus keegi lebas.

Oli viidetud aega tõenduste korjamisega, tunnistajate otsimisega, laipade väljakaevamisega, oli nähtud vaeva ülestunnistuste õngitsemisega süüdlase enese kui ka teiste suust, oli jõutud viimaks niikaugele, et süüdistuse akti kokkuseada ja kohus alata võis, ja nüüd äkki kõigi vaevanägemiste kiuste ei saada süüdista-

tavale tema süüdi selgeks teha. See oli ometi mõttetum kui kõik muu, mis senini ses asjas oli ettetulnud. Emb-kumb: kas oli see inimene parandamata vaimuhaige, või ei olnud tal vähematki moraalitunnet. Mõlemal korral jäi rahuldamata kohtunikkude südametunnistus, sest mõttetu on ju karistada murdunud puud selle eest, et ta mehe surnuks lõi, või mässavat merd, et ta laeva purustas. Karistus ei tohi mitte pääasjalikult füüsiliselt, vaid peab just psüühiliselt või õigemini mõlemitpidi mõjuma, kui ta täielik tahab olla, ja see otstarve näis siin kättesaamatu olevat.

Mobiliseeriti kõik jõud, mis kõikvõimulise juura käsutada olid, ja neid ei olegi nii vähe nagu mõni võhik arvata võiks; evakueeriti vanglast kõik roimarid suuremast vähemani ja ka kahtlusealused, ka vangivahid.

Toodi asemele nuhkisid ja jälle nuhkisid: nuhkisid käsiraudus ja nuhkisid jalaraudus, nuhkisid tressides ja nuhkisid talaarides, kuni terve vangla oli üks ainus suur nuhk, mis nuhkis oma saja ninaga, kuhu selle koleda roimari hing võiks ometi olla peidetud.

Nuhkis, aga välja ei jõudnud nuhkida. Vaene roimar oli ometi oma hinge osanud ärapeita nii, et vangla sajapäine nuhk oma peene haistmise varal seda ülesse ei leidnud. Tarvitati viimast võimalust ja läkitati m i n d, sunniti m i n d minema, sest ma olin see h i n g, kellega tema varajased lapsepõlve mälestused seotud. Loodeti, et minu

hinge nagu tuttavat koera silmates temagi oma peiduurkast välja kargab, saba liputades ümber hakkab jooksma ja enesele silmuse kaela laseb visata, miska teda ära kägistatakse.

Tulin tema juure õhtul, kui päev hakkas parajasti hääbuma. Vangikorka kiviseinal põles läbi trellide tunginud viimaste helkide punane laik, mida roimar üksisilmi vahtis. Minu esimesi sõnu ei näinud ta kuulvat, vähemalt ei paistnud seda ei tema tühjast õõnsast pilgust, ega kivistunud joontest. Aineti vahtis ta seinal veripunast õudset laiku ja ta huuled liikusid tasa, nagu palvetaks ta. Kuni õudne laik öövarjudesse kustunud.

Siis pöördus minule:

„Sa tulid? Jah, aeg on käes."

„Mis aeg? Näib, nagu oleks sa mind oodanud."

„Sind oodanud? Ei, Juudas Kariotist, mitte oodanud, vaid sa ilmusid siia minu käsu peale mind äraandma võimude ja vägivalla kätte, sest nii on see parem, kui keegi teine su juure tuleb, sulle suud annab, mis märgiks peab olema: See ta on, seda pooge!"

„Ära sega vahele! Nüüd räägin mina, sest aeg on tulnud. Kui halastamatu on see, mida teie inimsuseks kutsute ja mis inimlikku kaastundmust ja halastust peab tähendama. Selle põhjal keelate ära vaesel inimesel ennast tappa, sest inimliku kaastundmuse koodeks ja kiriklik moraal nõuab, et inimene enne peab saama vaesusest

rüvetatud, jalgade alla porri tallatud, peab kaotama väliselt kui ka seesmiselt oma jumaliku näo, et siis viimaks Kuningas Nälg võiks ta olemasolu lõpetada. Aga mina ütlen: Niisugust jumalat ei või olla, kes nõuaks, et inimene oma elu koeraliku alanduse ja oma rüvetatud kõigepühama hinnal peaks alal hoidma! See on teie köögitreppide ja pordumajade jumal."

„Teie võrratu kaastundmus ja halastus keelab arstidel ära tappa parandamatuid haigeid, sest nad peavad enne kõik hüljatute hingelised ja mädanemise füüsilised piinad läbi kannatama, kui halastaja surm nende silmad kinni vaotab. Teie ütlete: jumal tahab seda. Aga mina ütlen: Niisugust halastamatut jumalat ei või olla. See on teie kuritôbede ja pidalimajade jumal."

„Teie hoolitsete oma vanaks ja nõdraks jäänud inimesemuldade eest, sest teie halastus õpetab nii, et nad enne peavad omas mustuses haisema ja vaimus nõdraks minema, kui tohivad oma äratеenitud puhkuse kätte saada. Teie jumal tahab seda. Aga minu Jumal ütleb: Kui teie ei jôua vôi ei taha neile inimeseväärilist elamist muretseda, hävitage nad!"

„Teie asutate hullumajasid, lasete üles kasvada parandamatuil kurjategijail ja veeretate vastutuse kõik oma monstrumiks muutunud kõikesalliva jumala pääle, või ka kuradi pääle, aga kus on siis lõppude lôpuks see jumal, see kurat, kelle teie oma tahtmise järele olete tantsima

pannud? Kus on teie pordu-, pidali-, vaeste-, hullu- ja vangimajade jumal? Teie ütlete: see on armastuse ja halastuse jumal, aga mina ütlen: Niisugust jumalat ei ole, on vaid teie kalk, halastamatu, julm süda, mis kunagi täis ei saa kaasinimeste kannatusest."

„Kõik teie seadlus ja kord, usk ja moraal on üksainuke kuritegevus ja õigusele vastu silmi löömine. See on sigade seadus seakarjasele, päätu, südametu massi ettekirjutused üksikuile inimestele, kel õnnetuseks pää ja süda olemas. Õnnetuseks, sest nende asjadega pole siin viletsal, armetul maakeral miskit peale hakata, kus ainult tagajärgesid karistatakse, aga põhjused puutumata jäetakse. Kaotage ära vaesus, alkoholism, sõda, siis vähendate kuritegevuse miinimumini, hävitage ära elukõlbmatud, siis kaob kuritegevus täitsa. Ent kes peab seda tegema? Mitte see väljasurev, loodusest lahtiütelnud armetu tõug, keda inimkonnaks (õigemini inim-konnaks) kutsutakse, vaid keegi muu väljastpoolt, kõrgemalt. Selle tõu kätte ei tohi mitte nii kõrget, ülevat asja usaldada, sest ta ei oska vahet teha parema ega pahema käe vahel, tema kohtumõistmine on vaid ja ainuüksi kuritegu."

„Teie ei trahvi, teie maksate kätte neile, kes ei oska niiviisi kurja teha, et see õigusena näiks, sest mis on parem: kas surra noorelt, ilusalt ühe patuga hinge pääl, või mädaneda,

kõduneda kõrges vanaduses haiseva ihu ja haiseva mürgitatud hingega? Kumb pahe on suurem?"

„Et nüüd pääasja juure tulla, mis on minu süü? Sada vägistanud, sadaüks kägistanud? Õige! Kuidas see aga tuli? Olin õrnahingeline (ära irvita!), liig sentimentaalne, liig elava mõttekujutusega, valesti kasvatatud, valesti mõtlema õpetatud. Jumaldasin oma esimest, oma ainsamat (nagu arvasin!), see oli mu pühaduse, puhtuse eeskuju, mu valus igatsus, mu pime öö, mille saladusi ma ei tunnud. Närbusin tema rinnal, kuid hoidsin kui mees tema salajamat eeltulevaks suureks päevaks, õigemini ööks, millest lõpmata unistasin. Ah, mis küll teie, kukehingesed, sest teate? Teile on iga akt üks väike fakt, nagu kord pórandale sülitada; mulle pidi sest saama suur pühalik talitus, müsteerium. Ja mis säält sai? Mis sai? Mis sa arvad, mis sai? — — — Kui ta ülestunnistas — — — see oli mõni päev hiljem — — — kui ta ülestunnistas — kui ma selle kõri oma käppade vahele saaksin! — kui ta ülestunnistas, kui ta karjatas: „Tapa mind, ma ei ole enam..." siis läks mu silme ees kõik mustaks, siis pigistas kramp sõrmed klambriteks ja kui meel jälle pähe tuli, oli kõik möödas. Kas ma sellest ka pean rääkima, kuidas teda matsin ja nutsin? Ei räägi. Mis sa tahad? Kasi oma nuhkide juure! Ah soo! Senimaani on sul ehk asi arusaadav, senimaani

mõistad mind natukenegi. Aga need teised sada? Need.... No, ma pidin ometi hüvitust saama oma surnud pruudi eest, oma teotatud ja surmatud pruudi eest. Seda pidin ma enesele ise muretsema, teised keegi mulle seda anda ei saanud. Läksin laia ilma ja otsisin. Otsisin, kes oleks tema sarnane kujult, juustelt, riietelt, aastailt, jumelt, huultelt, silmilt. Kerge see leida polnud, siiski leidus. Iga uuega tuli algusest pääle hakata. Nüüd muidugi juba ei julgenud ma enam oodata, vaid tahtsin igatahes esimene olla. Ent alati, kui nägin neid äranutetuid silmi, seda ahastavat pilku, ütlesin enesele: „Mida kahetsetakse, see pole õieti antud. Sa rüvetasid ihu, vabasta hing sest rüvetatud ihust." Ja ma vabastasin. Vägistaja? Ei. Alati andus mulle vabatahtlikult. Kägistaja? Ja. Vabatahtlik timukas, mitte mõrtsukas. Oo, teie tahate shablooni, sellepärst mõtlesin shablooni, kuid igal juhtumisel olid veel eriti omad kaaluvad põhjused, mida asjata oleks siin üleslugema hakata."

„Mõistagi, et mulle surmanuhtlus peab määratama. Vähemaga ma ei lepi. Kui koer hulluks läheb, hukatakse ta ära, miks ei või siis inimene sellesama halastuse osaliseks saada? Minusugused inimesed on seltskonnas võimatud, neid peabki kõrwaldama."

„Ainult üks teeb mulle muret: teie barbaarsed tappeabinõud. Enesetape peaks inimestele

võimalikult kergeks ja mõnusaks tehtama, siis väheneks palju kurjust maa peal..."

Kannan praegugi neid kägistamise armisid eelpool kaelal mälestuseks kummalisest pihtimisest. Roimar aga ümberwisates appirutanud vahtisid, püüdis põgeneda, sai tagaajamisel surmawalt haavata ja pääsis nii maapäälsest kohtust. Mis temast pärast surma sai, eks seda tea seletada usuteadlased, kes uurivad saladuste sügavusi.

Veider juhtumus.

Olime seltskond vabameelseid herri ko'ma-klassi alumisil platsel.

Jutlesime halvakspanevalt mõningaist inim-pahedest.

„Eelarvamised," mürises ülemiselt laudilt passi hääl, „kellel neist puudus on?"

Kehitime õlgu: missugune taktitus.

„Jätke juba," möirgas pass ägedalt ja ühtlasi kukkus laudilt paar hiiglá säärsaabast seltsimees Hansu pähe, keda meie tema pika kaswu pärast „koodijaaniks" kutsusime.

Kukkumise põhjuseks oli saabaste omaniku istuletõus, tagajärjeks aga päädkatva „oktoobri" sisselöök, mis üleval paksus hämaruses viibiva verivõõra subjekti järgneva juteluse sissejuhatu-sena ära peame märkima.

Kannatadasaanu meeleolu avaldusele vähe-matki tähelpanu kinkimata, ürgas võõras nii:

„Eelarvamisteta inimene on haruldasem kui Siiami valge elevant (Palun igasugusest tarbe-tust miimikast ja shetidest loobuda). Ei räägi

mitte teistest ega kolmandatest kätest, vaid isikliste läbielamuste põhjal, mis küllalt usaldust väärivad."

Oma sõnade kinnituseks või ka parema istangu saavutamiseks toetas kõneleja oma „seitsmepenikoormalise" jalavarju alupinnaga teistkordselt „Koodijaani" „mineeritud" päävarjule ja rühkis, teda rahuldama näivat protesti väljakutsunud olles, edasi.

„Eelarvamine on inimese alter ego skepsis tema prill, mille läbi ilma selgemini arvab nägevat. Inimene iseeneses ei ole osa makrokosmist vaid mikrokosm — korralise pinnata sfääriline peegel, milles kõik olemasolev imelikud, veidrad, ebatõelised kujud omandab ja sarnasena tema ilmavaate aluseks on Kõik selge, korrapäraline, arusaadav muutub selles peeglis tumedaks, anarkiliseks, irratsionaalseks, kuna kaootiline, hüpoteetiline ja saladusline harmoonilisena ortodoksilisena ja igapäevasena paistab. Meie tallame üle elu, seda märkamata, sellest pilkugi mõtlemata, ent loome uue surrogaat-elu, elu-aseaine ja juurdleme selle kallal. Seame omale keerulisi ülesandeid ja imestame pärast, miks, kunas ja kellele neid tarvis on. Sõdime malelaual, õpime inimesi ja elu tundma kinopildil, kuulame kontserti grammofonil, askeldame paberilipakatega börsel ja unustame ära, et kõige selle taga elu raudne vanker veereb; et kuskil kaugel lahinguväljal elusad inimesed

verises heitluses üksteist purustavad; et igal pool kired keevad ja võitlus elu eest käimas, et linnud laulavad, oja vuliseb, kõu kärgib ja kõhnad nälginud käed leiva järele väljasirutatud virgalt tegevuses on väärtusi luvven, millega spekuleerime. Oleme elu viimase võimaluseni labastanud ja ei elata ennast enam elu varjudega, vaid eluvarjude varjudega. Oleme teaatri labastanud kinopildiks, kontserdi grammofoni plateks, kunstitööd reproduktsioonideks, musikaalsed teosed potpourrideks. Elame salongi-elu, tänavaelu ja unustame ära, et see ainult elu vaht on, mida tuleks päätt ära riisuda ja maha visata.

Arusaadav, et kus tõsist teadmist ega tundmist pole, selle aset eelarvamised peavad täitma.

Eelarvamised on ülema kümnetuhande ebausk, ebausk sinisest verest, kõrgemast intellektist, traditsioonide pühadusest ja paljust muust.

Ja sellele vastavalt alamate tuhat miljonite alahindamine, nende töö halvakspanu, nende vaimuelu vääärituks tunnistamine, millele vastasrinnast selles omaga vastatakse.

Olen ise üks neist põlatuist, alahinnatuist ja tean, kui magus see kõik maitseb, ent virisema selle üle ei hakka.

On vaid üks magus sõna — kättemaksmine.

Olen sellele oma elu pühendanud.

Ülem kümmetuhat on oma loomalikkude instinktide rahulduseks avanud kloaakid — bordellid, kuhu alamate tuhat miljonite seast emaseid ver-

bitakse, et oma kodukolde puhta hoida, e meie viime bordelli nende kodade kôigepühamasse paika.

See on meie kättemaksmine

Teie vaatate minu jalgu ja juba on teis eelarvamine — alahindamine — minu kohta kindla pinna saanud, ent mina rusun sellesama rautatud kannaga ja olen ühe eelarvamise hävitanud: ühe võõra sule edevalt vareselt kitkunud, millest ta mulle tänulik peaks olema ja mitte veidraid vihase sônni liigutusi simuleerima, mille taga ju miskit teguvõimsat pole.

Näilik petab. Teie võiksite teisal minun salongilõvi tunda, kui minu elegantsi ja raffinimenti imestella, ent nüüd sülitan kõige selle peale ja toetan oma ravvutet kontsa ühe herrakese kübardet pealaele, et tema jõvvetut protesti nautida ja teie ajunatukesen sondeeri.

Iga targutus lõpeb millegi episoodi demonstreerimisega, millegi jutustuse refereerimisega. Tahan teid sellengi suhten huvitada.

Loobun minu isiku politseilikust meldimisest. Olen lihtsalt tundmata suurus X, homo sapiens kui tahate, hull või tark, kuidas kellelegi meeldib ja asun kohal, kus minu käen on paljude saatus.

Mul on võimu, kaalu ja mammonat.

Harilikult uimastab see ja riisub mälestused. Minul vaid mitte.

Olen võimutipul endine võimetu hambaid kiristai, käsi rusikasse pigistai;

olen, kaalu omanud, endine väeti, tähtsuseta leegionist;

olen mammona ratsul endine vaene kerjus ja hulgus ja maksan kätte,

sest minu mälestused ei hõõrgu pisemagi kriipsu võrra, vaid nõuavad tasumist.

Ei ole tähtis üksikasjaliselt seletada, missugused haavad minusugusel valutavad

Tähtsam on, millega neid rohitsen.

Armastan neidiseid ja provve, kerjustan miljonääre, tõukan jõvvetusse võimikuid

Milline nauding, milline nauding!

Ent eelarvamised... Olen neid täis kui takjain peni.

Mõtelge, kas ma pole idioot, mis?

Armastuin neidisesse, kellega tahtsin vaid mängida paha mängu,

jätsin õhkupuistamata ta rahapaberlise isa

ja porripaiskamata ta võimiku venna.

Kerjasin armu, mina, kelle ukse eest ülespoodud hingede võllasteread läbi tuhandete horitsontide ulatasid, mille perspektiiv paralleelsuste ühtumissõlmedest otsatuse mõõtahel võis moodustada. Mina, selle „võllaste allee" isand ja ainuomanik, komistasin orjavitsakese üle ja lasin ennast sadulast paisata plikakesel.

Eelarvamine, et kangelased ilma võidavad; plikakesed teevad seda. Mitte naised oma kõikvõimsas nõtruses, vaid plikakesed.

Lõpetas, loobus.

Naeratume, kehitame õlgu: „Purjus, või hull."

Talvõhtune ja öine.

Hämarnev talvõdang oma sinkja koloriidiga sisendab kurbust.

Rohekas- valkjas- sinise ja punakas- hahkjas-sinise lôpmatumad varjundid ja üleminekud sünnitavad lugematumaid melankoolseid toone, mis värvidest häälteks muutudes helisema hakkavad tasastel tremolodel.

Saabub värisev värvide laul, tasane toonide tuik.

Mets kahiseb hiigla lõõtsana vaevalt, vaevalt...

Tilluke-tilluke tuul kui väike tüdruk oma luuakesega lükkab hange servalt mõned ebemed alla.

Tilluke tüdruk, ma tõukan sind lumme, hei!

Juba on ta teisal, juba ei ole teda, juba ma lendan ise lumme, juba ta kaksiti mu turjal, vaprasti luuaga vehkides.

Tilluke tüdruk, kui tõusen, siis...

Jaa! Aga kui tõusen, pole teda enam.

Kiljatas korra, lôi luuaga käe pihta ja kadus hangede vahele ebemete keereldes!

Tilluke tüdruk, kus sa oled? Tule siia!

Minu ees tema asemel musta melankoolia pikk sirge sihvakas kuju.

Öö on. Vaikinud värvide värisevad tremolod, tasakesti hundavad tuulepenid ja harva-harva vilgatab pilvelaust tuisusse sädemeke.

Melankoolia, mu neiu!

Ma olen väsinud. Heidame siia lumehangesse magama! Kui pehme ja valge on siin. Ainult soojust ei ole, külm on.

Melankoolia, mu neiu!

Aitame üksteist kahel käel, pigistame rind rinna vastu armukaisutuses, nii et õlekõrski vahele ei mahu, ja uinume igaveseks sel laial lumelagendikul.

Pöörab minule omad sügavad kurbtõsised öömustad silmad ja vaikib kui ennegi.

Melankoolia, mu neiu!

Andu mulle korrakski sel viimsel ööl täielikult jagamatult ja lõpulikult! Sa tead, ma lähen, kust keegi pole tagasi tulnud, siis toeta ometi seks korrakski mind!

Viimaks avaneb ta kahvatu suu ja kuulduvad sõnad kui valukarjatused sügavusest:

„Sa tead ju, et ma n i i kellelegi anduda ei või. Ma olen h e r m a f r o d i i t. Meestele n ä i n ma naisena, naistele mehena."

„Oh Jumal", hulun ma lohutamatu-kurb.

„Ka jumal on hermafrodiit", lausub ta kahjurõõmsalt. „Ka inglid." lisab ta tükile vaikimisele nukralt „Mehed kujutavad enestele naisjumalaid ja naisingleid, naised sellesarnaseid meesolevusi..."

Ma ei vasta ikkagi. Vaikin ja nukrustan.

„Mõlemil poolel eksitakse," pillab Melankoolia.

Äkitselt tulvub minus viha Vaht kogub suunurkesse.

„Sina, sina.. äraneetud, äravannutud olgu sa... Sina — hermafrodiit, sina — s a b a t u r e b a n e, kel meeleldi kõige ilma rebased s a b a t u m a d näiksid!"

Kõngutab kurvalt pääd ja vaikib.

Minagi vaikin. Ei leia p õ h j u s t rääkimiseks. Ei põhjust ega tarvet Las vaikus kõneleb!

Pimedus ripub valge lagendiku kohal. Mis tean mina pimedusest? On ta mõni aine, mõni värv, või mõni iseäralik heli? Kergesti ütlete mulle: teda polegi. Kuidas võin teid aga uskuda, kui see mitte midagi nii tihe on, et kõik olemasoleva võib kinni katta ja nägematuks teha? Ta on. Aga mis ta on? Melankooliahermafrodiit, ütle mulle, kui sa tead! Sinagi oled läinud Ja, ja, ma olin sinu vastu õiglusetu. Maailm tahab petetud olla ja minagi olen üks maailmast.

Hei, kes elab selles majas? Avage, avage ruttu!

Olen väsinud lumelagendikkel hulkumisest, väsinud, näljane ja kurb.

Tere, neiukene! Tere, tere! Aitäh mulle avamast, aitäh ulualust andmast, aitäh vastuvõtmast!

Mida jooksin? Kôige meelsamini sinu punaseid huuli.

Mida sööksin? Sööksin silmil sinu ilusat ihu.

Mida tahan? Sind ennast, sind, ainult sind.

Küllalt, küllalt hermafrodiitest! Ihkan inimest, kes minu kohane on; ihkan inimest, kellel on ihu küpsenud armastuseks.

Tahan elada, eksida ja kannatada.

Nägemuste eest ei saa silmi laugudega katta, nägemustest ei saa milgil liikumisabinõul põgeneda, nägemusi saab vaid silmi avades ja und raputades peletada.

Kuid ma olen nii väsinud ja tahan magada.

Suudle mind, mu neiu, suudle mind! Kaisuta mind, mu kallim, kaisuta mind! Suudle mu silmist igatsus, kaisuta mu kehast kirgede lôõsk, et ma saaks magada, sest olen nii väsinud.

Akna taga tuuletüdruk tilluke hangelt hangele hüpates ebemeid luudab, tuulepeni tema kannul karates tasa-tasa hundab, melankoolia must akna kõrval väljas seistes vaevalt vaikida veel suudab. Nemad ootavad mind välja, nemad leidnud minu jälje, peavad jahti minu pääle.

Kuule, kuidas keegi aknalaual koputeleb! Näe, kes läbi akna päägа nokuteleb! Nemad

kutsuvad mind välja, nemad, leidnud minu jälje, peavad jahti minu pääle. Pean minema siit jälle.

Kuusk, sa ütled, kasvab akna taga. Kuuse oks see kuivand koputeleb, kuuse latv mul pääga nokuteleb, seletab mul kallim, õhinaga.

Melankoolia, mu neiu, oled sa, melankoolia — hermafrodiit ja anduda ilmaski mul naisena ei saa, ei saa. Nemad koputavad jälle, nemad leidnud minu jälje, peavad jahti minu pääle, meelitavad seest mind välja.

Kaitse mind, kallim, kaitse mind! Oma armastusega kata mind!

Mis sa irvitad, inetu lõust, meie jalutsis? Mida sa pomised oma habemesse, missugust jumalat palud siis? Tea, et jumal on hermafrodiit, inglid on hermafrodiidid; ainult mina ja tana ei ole, kuulsid — ja koristu nüüd siit!

Lõust aga vabiseva lõuaga mugiseb hambatüügaste kirinal,
kuni hoop aknaruudusse vihane purustab selle klirinal:
„Tana, mu tütrend, on kannibaal. Põgene enne kui söödu temast saad..."
Vaikis ja kadus, sest aken sai sisse löödud,
tulvusid tuppa kahvatud kujud ja asusid ümber me sängi:
„Võõras, kes oled ka, jõuad sa lõpeta alatud mängi?"

küsis üks. „Tunned ju hästi ta täitmatut iha?"
tõine siis päris ja kolmaski nuuksus täis viha:
„See pole inime, see on däämon täis kirge."
Luukere surnurüüs esis nii meeldiv ja sirge,
kõneles arukalt, selgelt ja õieti rõhutas sõnu,
nõnda et kuulates pidid tahtmata tundma sest
mõnu:
„Oled vist ohver, kui meiegi enne sind siinsed,
pole küll esmased, pole ka, mõistagi, viimsed;
hoiatus sulle meilt: kao, kui leiad seks mahti,
muidu ei iial, ei iial sest naisest saa lahti.
Täitmatu on tema kirg, kõike kui tuli see sööb;
kõike, mis haljas, ta kuivatab; kõike, mis seisab,
ta lööb.
Kivina kivile heidab, laastuna laastule
kandub,
kõigele elavale sarnudes vahetpidamata andub,
hävites endiseid eelt, uusi ju otsib ta teelt..."
Ärkasin kõrvades kumades viimaste sõnade veel.
Akna taga tuuletüdruk tilluke ebemeid luudab,
tuulepeni tema kannul käies tasakesi hundab,
melankoolia must akna kõrval vaevalt vaikida
veel suudab.
Nemad kutsuvad mind välja, nemad leidnud
minu jälje, peavad jahti minu pääle, akna
pääle koputavad,
aknast päägä nokutavad...
Ärka ülesse, kallim, ära maga!
Kuula, nad sosistavad akna taga,
piiluvad, luurivad, hiilivad, uurivad, läkitavad

õudseid unesid mind heidutama, kuhu peaks kuhu peaksin ennast nendest peidutama? Kaitse, oh kallim, kaitse mind! Oma armastusega kata mind, kata mind!

Siis räägib minu kallim: rahustades — vaikselt, kallistades — õrnalt ja andudes — palavalt.

Ja mulle näib nagu saabuksid tema tasakesi värisevatest tremolodest jälle õdangused värvid: karsked — rohekasvalkjad-sinised ja kirglised — punakashahkjad- sinised kõigi oma varjunditega ja üleminekutega ja nagu oleks temas korraga see vallatu tilluke tuuletüdruk, kes oma luuakesega mõne ebeme üle hangeserva tõukas, see üleni mustas melankoolia, kes nii nukralt oma sügavate kurbtõsiste öömustade silmadega minu otsa vaatas ja veel keegi kolmas, kes minule inimesena lähedam, kallim, ihaldatavam...

Ah, kui väsinud olen! Tahaksin magada kaua-kaua ja näha seda imeilusat uud olematust õnnest! Tahaksin elada, eksida ja kannatada — kas või uneski.

Siiski ärkan. Mitmes kord? Mitu korda veel enne pean ärkama, kui tõelisuse saavutan? Midagi ei tea. Elu on lõputa laan ja keegi ei tea, miks ta kohiseb.

Sina, mu neiu, keda armastan! Tunned sa neid palavikke, mis mind rammestavad, neid taudisid, mis minu näojume näotumaks teevad?

Aimad vähekenegi, kuidas inimese veri võib kisendada ja kui pöörased kujutused üksilduse tundidel tema ajudes võivad tekkida?

Siis on mul sõnu, mida meie koosviibimisel mitte ei leia; siis on mul tuld, mida muidu minult asjata otsid.

On kummalisi inimesi: teistega kokkupuutel poevad tigukarpi, sirutavad vaevalt - vaevalt katsesarvekese silmaga välja ja pahandavad siis, et neid tähele ei panda, neist aru ei saada, neid ei mõisteta...

Miks sarnased inimesed ilmas elavad, ei tea nad isegi, kuid nemadki ihkavad elada, eksida ja kannatada.

Ja kui leidub teisi, kes neid selleks kehutavad, saavad niisugustestki elavad inimesed.

Mõistad sa mind, mu neiu, keda armastan?

Külmtôbi.

Kergemeelne siniseelik,
siidisuka, püksipitsi
varjuks olla sa ei viitsi:
tuul sind võlund lobakeelik,
tungind sinu tühja tuppe,
põlvi paljastaden putke
näitad neitsi. Hajameelik
kaitseb käsi, automaatselt
sõrmed, serva otsin, eksil
käivad, vastupidi peatselt.
Sulun silmad: liiga haljas,
avan: veelgi põlv on paljas,
silmin tule sädeleden
sõitleb neitsi tuule hullust.
Mõtlen: ongi tuul nii hull just?
Ohji pingu kädeleden,
peatan, oma v i s a v i s't
kõnetan: „Eks pilkuks varju
lähme. Metsan siin on marju,
tund ei maksa midagi:
kiirul katame see aja."

Kordab neid kui raugev kaja:
„Tund ei maksa midagi."
Metsan tõesti palju varju,
polnud aega minna marju,
otsima, sest polnudki
nende aeg. Ent siniseelik
karistet sai kergemeelik
kui veel enne kunagi:
põlved põlgasid ta varju
ja siis leidus metsan marju
kui ei enne kunagi.

„Tund ei maksa midagi,"
kordas neid me ärasõidul,
mõtlesin: „Sa laulda võid mul,
mul on tarvis edasi."
Vaene kortsund siniseelik
enne nõnda kergemeelik
vajus põlvelt vagusi
üle suka, püksipitsi,
ruumi andma oli kitsi
enda tupen tuulele.
Või need põlved pigistasid,
sääred sõlme sigitasid:
seelik kortsund niikuinii.
Nägin rüpest rühkma voldi,
nõnda: teadlikud nüüd oldi,
mida rüpen varjati;
silmin aga kimas läige,
laulis nagu lummund väike:
„Tund ei maksa midagi.

Peata, metsan palju varju,
varjun tõesti leidub marju,
maitsmiseks mul isugi."
Ja see võluv laul sireeni
sundis peatama mind seni
kuni päike kustuski;
saabus öö, ent mets ei lõppend.
Vist on vale tee mul õppand
juht: ei lõppu olegi.
Neid vaid oma meelt ei heida,
ikka kinnitab mul seda:
„Tund ei maksa midagi."
Kärisend ju siniseelik,
lõdiseb tuul lobakeelik
igavikud haabaden,
aga mets, ei öö ei lõpe,
jäika tunnen külmatõbe
haaravat mind. Tabaden
minu huuli, närib neitsit
veriseks nad, ütleb: „Meid siit
kes võib leida kunagi?
See on mets, kust öö ei lõpe;
see on vald, kun külmatõbe
võim ei kustu kunagi.
Heida ült kõik!" — „Kuidas nii,"
mõtlen. „Hullus. Kes see neitsit?
Kelle tee päält seltsiks leidsid?
Kes ta saatja oligi?
Kuhu teele ta mind juhtis?
Kuidas ta mind petta tohtis?

Neid-külmtõbi... Õigesti?"
„Heida ült kõik!" — „Kuidas nii?
Värisen ju..." — „Nii kui nii
värised, sest külmatõbe
armuke," ja lihvit hõbe
peeglina mul hoitud een,
heidab silmi kortsund rauga.
„Selleks oled saanud auga
mind siin metsan armasten."
„Neetud armastus!" — „Ent magus."
Viha minu soonten tagus:
„Too mu noorus tagasi!"
„Milleks? Eks ma endselt ilus
igavest' siin metsa vilun
armasta kui ennegi
Sind? Kas unustand ju laulu,
esmakordse armuvalu:
„Tund ei maksa midagi."
„Tund? Kuid elu..." — „Ah, su elu —
mulle oli see üks tund."
Ma vist magan, vist näen und:
pähe hakkand siniseelik,
kõrvun tuule lobakeelik
veste, käsi hajameelik
korraldab kõik viimati.
Tund ei maksa midagi.

Tund vaid metsan ilutsusi,
parem elu viletsusi
kävven okasradasi;
parem pettumusi lohe,

kui saad õnne sarvist kohe
kinni. Neid, eks ole nii.
Hirvitab ent koguni:
„Nii, ehk mitte, — oled minu;
elu läind, — see pole sinu,"
talutab mind edasi.
Riided rebenevad luudelt,
sitmad pealuust välja suudeld,
atab ümber vägisi.
Sosin: „Igavikud minu,
tund — su elu — mööda minnu',
tund ei maksa midagi."

19. 20. XI. 22.

Mbruru ja Nguru.

Jutt suurest neegrite sõjast.

Aafrikas Kuu mägede taga elas kord kaks neegri suguharu Mbruru ja Nguru. Mbrurut valitses Mambruru ja Ngurut Waranguru. Mõlemad suguharud elasid leplikult ja käisid läbi nagu vennad kunagi. Igaüks elatas ennast omast tööst ja ei võtnud mõttessegi naabrit kaetseda, et sellel suurem kari, lihavamad lehmad, või laialisemad karjamaad. See aga ei olnud sugugi pahavaimude ülema Hukuturu meele pärast. Ta kutsus oma alamad kokku ja ütles:

„Kes teist võtaks oma pääle Mbrurut ja Ngurut riidu ajada?"

„See on võimata", kisendasid kõik paharetipojad ühest suust.

„Hm, aga ma kingiks sellele toreda erakabineti tubli ahjuga ja kolmekümne mehise katlaga, orgid, tõrv ja väävel pervoi sort," meelitas Hukuturu.

„Ei lubage või kolmtuhat katalt, see kõik ei aita," kisasid paharetipojad läbisegi: „mis ei saa, ei saa, ei seda paranda ussirohi ega püssirohi."

Mõttesse jäi Hukuturu, sügavasse mõttesse, viimaks lõi enesele otsaette ja hirnahtas: „Ha-hi!" Siis kriiskas ober-paharett õudse häälega: „Nuputuru!"

Ette astus sabatu kärnane kurat ja kummardas: „Mis soovite?"

„Sina teed seda."

„Aga —."

„Ei. Mitte „aga". Tee, ja lori kinni!"

„Kuidas käsete."

Nuputuru tegi paar hüpet ja tõusis lendu. Lend viis otsekohe Nguru-Mbruru rajale. Nuputuru kukutas enese vastu maad ja muutus kuulsaks advokaadiks. Tindipott tasiga kaelas, sulg kõrva taga, pergamendi rull peos, tuli ta Varanguru juure, langes vürsti ette põlvili ja palus:

„Kõige armulisem baas, kuula, mis sinu alandlik koer haugub!"

„Räägi," lubas armulik baas.

„Ma kaeban Sinu Kuumägede Kõrguse ees Mbruru alatute koerte pääle. Missuguse õigusega on nende käes maa, et nad oma peremeestele-ngurudele hiiresabagi tema eest ei taha maksa? Missuguse õigusega elavad niisugused alatud koerad samasugust vaba ja õnnelikku elu kui nende baasid-ngurudki, keda Kuumägede jumalanna — Humururu — ise kõige maa valitsejaks on seadnud? Miks ei nõua Sa, oh jumalatesarnane, õigust? Miks ei astu Sa, oh baaside baas, nurjatute vastu üles ja ei karista neid?!"

„Aga," imestas Varanguru, „mis jutt see nüüd on? Ma arvasin seni ikka, et mbrurudel samasugune õigus on nende päralt oleva maa pääle kui meilgi: kuidas võib keegi inimene ilma maata elada?!"

„Sinu Baasiliku Kõrguse tarkus on mõõtmatu, kuid õigus käib üle kõige. Ja mis õigus on alatutel mbrurudel ilmas elada, kui sääl elavad isegi nii kõrged, nii hiilgavad vägilased, nagu on seda ngurud! Kas Sul ei paista häbematu ja teotav olevat, et niisugune peletis ja togu kui Mambruru, ennast ka baasiks laseb nimetada."

„Aga mbrurud elavad ja see kergats Mambruru on ka olemas, mis ma sinna võin parata."

„Tee, et neid ei oleks, tapa nad viimse meheni maha, tee kõik maa mbrurudest paljaks! Las ta saab veest veeni üleva Nguru sugukonna omaks."

„Aga kuidas siis äkki mbrurudele kallale minna: oleme nendega seni kui hääd naabrid läbi saanud."

„Saada mbrurudele nõudmine, et nad kõik omad maad, telgid, karjad ja naised ngurudele annaksid ja ise nende orjaks hakkaksid, mis ju täitsa õiglane asi oleks. Teevad nad seda, siis oled Sa ngurudele maapäälse paradiisi loonud. Ei tee nad aga seda, siis on Sul põhjus mbrurusid sõnakuulmatuse eest karistada."

Nuputuru oli diplomaat, Varanguru aga, nagu looduselaps kunagi, igale välisele mõjule aldis.

„Oota, pea, las ma mõtlen vähe," puikles ta vastusest kôrvale, enesel aga plaan juba valmis. Nuputuru muutis näokatet ja lendas kohe Mbruru poole. Sääl esitles ta auväärt välimusega kaupmehena Mambrurule.

„Oh, mu baas," kaebas ta südantlõhestavalt: „kaugele käib jutt Sinu kuulsusest, tarkusest ja aust. Merest mereni lendab Su nimi suust suhu ja kõik suguharud langevad Su ees põlvili. Isegi valgepaleline Kuumägede valitsejanna Humururu laseb oma elevandi kihvast kepi Sinu ees langeda. Ainult jultunud ngurude koerakarja esik Varanguru julgeb Sinu Baasliku Kõrguse vastu omi mädanud hambaid paljastada ja Sind häbematult teotada. Mina tulin mitmesuguste kaupadega, mis kalli hinna eest kahvatanud nägude käest suure soolase vee ääres olin lunastanud, ja tahtsin neid Sinule, oh maailma baas, kingituseks tuua. Aga teel läbi ngurude maa piirasid need häbematud shakalid minu ja röövisid puupaljaks. Kui ma neid Sinu hirmsa vihaga ähvardasin, naersid ja teotasid nad Sind ja käskisid need kaks äranäritud konti Sulle kingituseks tuua, öeldes: „Mbrurude kutsikale on siin närimist veel küllalt!"

Selle kavala kõne pääle langes Nuputuru silmili ja suudles kergeuskliku Mambruru jalgade ees maad. Tuline viha moonutas Mambruru seni pehmed näojooned hismsateks, kuid peagi kogus ta ennast ja küsis kahtlevalt:

„Aga kes vastutab, et see, mis Sa praegu ütlesid, ka tõsi on?"

„Kuidas julgeksin ma Kuumägede elevandiisale valetada? Humururu tuline lehvik süütaks mu selle eest ja minust ei jääks muud Su jalge ette kui peotäis tuhka. Sinule toodud kingitustest on mul veel alles ühe kuulsa valge baasi kolm purihammast — suurepärane amulett kõigi haiguste, metslooma kihvade ja vaenlaste odade — N g u r u o d a d e vastu".

Nagu kutsutud ilmus säälsamas Nguru saatkond, vana auväärt Tutunguruga eesotsas. Hall Tutunguru langes traditsioonidest pühitsetud kombe järele silmili. Nuputuru kartis, et asi rahulikult õiendatakse, hüppas ngurude sekka ja küsis:

„Mis, te tulite vist armu paluma Mambrurult, et ta narri eesli pääluud kummardate?! Oh, viletsad vaimud, kes seda ahvimolu kardate!"

Ngurude seas tõusis nurin, Tutunguru lükati kõrvale ja ette astus kõrk Minanguru ning hooples:

„Kuumägede valitseja Humururu vend, Nguru ja Mbruru, Alanguru ja Ülembruru baas ja kõigi baaside ülem ja käskija, ülev ja kõrgeauline Varanguru nõuab oma alatult jalgealuselt Mbruru viletsalt ninamehelt, sellelt väikselt vaglalt ja porikärbselt Mambrurult, et ta ennast ja omi armetuid alamaid enese õige baasi Varanguru ees põrmu alandaks..."

Kaugemale kõneleja ei saanud. Ootamatu teotus, mis mbrurudesse kui lendva löök oli mõjunud, tõstis neis sarnase vihatormi, et ngurud silmapilkselt tükkideks kisti.

„Kuhu jäi kaupmees?" päris Mambruru, kuid vastust ei teadnud keegi anda: kaupmees oli kadunud.

Kes oleks aga Varangurule ta saatkonna käekäigust nii piltliku seletuse mõistnud anda, kui mitte Nuputuru. Varanguru kiristas teda kuulates vahetpidamata hambaid ja ähvardas:

„No, titvai-matvai! Küll ma nende saatkonnale ka näitan, kust põhjatuul puhub!"

„Saatkonnale?" tegi Nuputuru suured silmad: „Tead sa ka, missuguse saatkonna mbrurud varsti siia saadavad? Oh, ma näen vist varsti, et kõigi maade baas ei olegi Varanguru, vaid see vilets koerasurm Mambruru."

„No ei, enne vahid sa silmad pääst, vilets ässitaja! Sinu süüd ongi kogu see kupatus. Meie olime ngurudega alati hääd naabrid ja nüüd..."

„Ja nüüd kardab kõrgeauline Varanguru ega julge süüdlasi minna karistama. Selge lugu: mustlase sõrmega kõige parem piibus tubakat alla vajutada. Mis olekski herra Varangurul pääle oma au tagaajamise asja? Ega siis tema sugulased, vennad ja pojad sääl tükkideks kistud."

Vihatorm tõusis ngurude leeris ja tapetute sugulased nõudsid verist kättemaksu. Kõige enam märatses kiivas Tapanguru, Minanguru vend:

„Maid ja vara nõudma olid mees, aga nüüd ei taha sõrmegi liigutada. Küllap igaüks oskab teiste nahal liugu lasta ja ise käed pehme koha alla pista, et kogemata õlekõrt tõise pääle tõstes ennast ära ei katkestaks. Eks me näe, kui kaua see pelgur Nguru baasikeppi veel kannab..."

„Ja mis te siis õige tahate?" päris kisast kurtunud Varanguru rahvalt.

„Surma mbrurudele!"

„See pole nii kerge teha, kui öelda. Päälegi ei ole nemad esialgsed süüdlased, vaid just meie..."

„Pelgur, äraandja! Maha Varanguru!" kõlasid Nuputuru ja rahva hüüded, ja peagi tõsteti õnnetu valitseja odade otsa, kuna Tapanguru kepi enese kätte kiskus ning hüüete all: „Elagu Tapanguru!" baasi telki astus.

Nuputuru naeris enese ette:

„Seda verd on vähe, mis nähtud; jõgesid, meresid on tarvis."

Sama päeva õhtul oli Nuputuru Ngurias kibedalt ametis, et suuri üleskutse plakatid valmistada, kuna telefoni teel (telefon oli sel ajal põrgus juba tuntud) kutsutud abiline Mbrurias sedasama tegi.

Plakatid said ülitoredad: hiiglaneegrid, kes vaenlaste kõrisid saagisid, või terveid kotitäisi päid seljas kandsid, möirgasid Toteruru ülesleitud

homofonist: „Kaaskodanikud! Isamaa on hädaohus. Waenlane ähvardab meie lehmi, meie koeri, meie naisi, meie elu. Vaadake siia! Nii kaitseme end ja oma vara. Surma vaenlastele! Kes sõjas langeb, selle võtab Humururu oma põlle alla; kes aga ellu jääb, pärib vaenlaste lehmad, koerad ja naised ning teeb nad ise orjadeks."

Ja oli veel teistsuguseid plakatid. Nii Ngurias mbrurude kohta: „Mbruru shakalid, kelle hävitamiseks Humururu ngurusid on kutsunud, on meie vendade liha maitsnud ja nende isu kasvab. Nad on saadikute puutumatuse püha seadust rikkunud ja sellepärast seaduse kaitse alt väljas. Lööge mbrurusid, sööge mbrurusid! Iga kõhutäis tuleb teile terviseks, iga kõhutäie eest makstakse veel eraldi tasu.!"

Ja Mbrurias luges rahvas plakatitelt: „Neetud nguru tiigrid on oma Humururust seatud baasi Varanguru tükkideks kiskunud ja shakali ning eesli segatõugu Tapanguru oma röövlisalga ninna asetanud, kuna seaduslikud pärijad praepannil pidusöögiks küpsetasid. Meie ei või rahulikult pealt vaadata seda vägivalda ja korralagedust. Humururu kutsub meid õiglust ning inimsust jalale seadma!"

Plakatite väljapaneku päeva järgmisel oli esimene kokkupõrge vaenuliste vägede vahel.

Ma võiksin veel edasi jutustada: Mambruru mehisusest, Tapanguru tugevusest, Hukuturu ässi-

tusest, Humururu hoiatusest ja Ootanguru otsast ning paljust muust. Kuid see lugu läheks siis pikaks kui inimkonna eluiga ja ei lõpeks enne viimase laupäeva õhtut, sellepärast — hüvasti!

Mooniôis.

Pühendatud A. A.......le.

Pst, vaikige: mul pole täna tuju teie kisa kuulata! Oi, kuidas pole tuju. Olen kõndinud läbi kõik toad, kus tana kõndis, olen rännanud läbi kõik kohad, kus viibis, olen puudutanud sajal korral asju, mida tana puudutanud, olen silitanud silmadega kõike seda, mis pääl tana pilku nägin viibivat, ent ikka ei leia rahu, ikka pean uuesti oma käike, puudutamisi ja vaatlemisi algama ja uuesti läbi kordama, sest selles seisab minu elumôte, sellega lõpetasin eile, sellega lõpetan täna ja algan ja lõpetan homme, ülehomme ja niipalju, kui mul veel päivi on, oma rahutuma rännaku.

Öiseis unedes visklen palavikuhaigena, hoigan ja sirutan käsi vastu viirastuslikele varjukujudele, ärkan, pettun ja nukrustan. Minu palved, ennegi nii lühikesed, on kokkutõmbunud kolmeks sõnaks:

„Anna Mooniõis mulle!"

Seda palun hommikul, seda õhtul, seda enne ja pärast sööki, ikka ja alati.

Võib olla olen ma narr, kel on sellega tegu! Mida ma olen, tahan täiesti olla; kelle oma ma olen, olen terveni, kõik ja jagamata, vaatamata sellest, kas mind vastu võetakse või ei. See on mulle ükskõik, milline ilm ja elu t õ e l i k u l t on, mina elan vaid s e l l e s ilmas, mis ma enesele ise olen loonud. Ma ei taha mujal elada, ei taha miskit teada sellest, kuidas mõistlikud inimesed elavad ja tegutsevad, mis nad mõtlevad ja räägivad. Nende ilm on mulle viirastuslik varjude ilm, ma elan vaid oma ilusate unede maal.

Ärge püüdke mind pöörda enese usku; ma usun ikkagi, mida tahan, ja teil ei oleks teie vaevast miskit kasu.

Tean, et surm salajate sammudega mu juure hiilib, ent mulle teevad tema iganud võtted ainult nalja. Hei, seltsimees surm! Mis sa asjata redutsed, miks põõsaste, kändude, küngaste ja kivide taha peidutsed? Olin sind ammu juba märganud, ei viitsinud vaid seda sulle ütelda. Apaatia oli niisugune. Tead sa, mis on apaatia? Kust sa seda võid teada: oled ju alati õhinaga oma töö kallal, et aega ei saa vikatit luisatagi. Tead mis! Sinu vikatid ja sirbid on moest väljas, kingi nad parem mõnele muuseumile. Võta tarvitusele modern-kultuuri tehnilised saavutused, küll näed — tuleb odavam, hõlpsam ja mugavam nii hästi sulle kui su klientidele. Ütlen seda tõsiselt: tean, et sa nalja ei armasta.

Mooniõis ja surm. Need on, kellega minu mõte vaid tegutseb; neile olen kõik oma tähelpanu pühendanud. Kõik muu hõljub pilvena üle mu pää, libiseb tundemeeltele vastuvõtmatult minust mööda, kaob ühtegi jälge minusse jätmata.

Tahan Mooniõit, või, kui teda ei saa, surra.

Armastan Mooniõit, armastan niivõrd, et ütelda ei saa kuidas.

Minu armastus ei ole magus, ei ole õnnestav, pole t a v a l i k palav.

Ta lõikab kui söövam hapetest, viib mind meeleheitele kui lootusetum olukorrist, põletab kui palavaim leekidest. Ja ometi, kui tuleks ingel ja ütleks: „Ma tahan sind tervestada sest haigusest," vastaksin ma: „Loobu! Jäta mulle mu haigus!"

Ma tahan olla oma nõrkuste ja puudustega, oma vigade ja haigustega kui vaim ammuvarisenud müüride keskel ja naerda kihiseva inimkonna sipelgapesa kultuuri üle, nende kahe nisutera korraga ülestõstmise rekorde tahan ma naerda, sest mis on see kõik mu Mooniõie kõrval? Võtke, võtke kõik enesele, ainult Mooniõis jäägu mulle, seda nõuan, selleks on mul õigus, seda tahan, selle pean saama!

Teile kõik au ja kuulsus, mulle Mooniõis!

Teile kõik rikkus ja vara, mulle Mooniõis!

Teile kõik võim ja vägi, mulle Mooniõis!

Mooniõis verev, ma kahvatu, surev, närbuv ja närtsiv, kuis igatsen sindl
Sinus kõik koosneb, mis elult ma nõuan, sina vaid üksi võid küllasta' mind.
Sina vaid üksil

Epiloog.

Roht, lilled, puud, pilved ja sinine taevas sädelev. Päikeses suplevaid valgeid liblikaid sajab hilistele õitele.

Metsviinamarjad sirutavad köitraagseid latvu aknale.

Tuul koputeleb kuivanud oksaga.

Armsakene, mu ainus!

Surudes käsi lauaservale, kummardudes üle laua vastu akent, saadan pilgu otsiva välja kaugele ja sosistan: „Ainsakene, mu armas!"

Näete, kuis pilved valged tuhkruks kahvatavad;
kuulake, kuis tormieelsed puhangud ju pahvatavad!
Pea vist hukatus ja häving kõikjal valla prahvatavad.

Ent mind piinab vaid, et puudud sina, armas, ainus!

Olen üksi.

Sisukord: